

Disappearing in Light

Hildegart Maertens in Kwadratuur, 1 september 2011

Componist: Wim Henderickx

Uitvoerders: HERMESensembel (ens), Mireille Capelle (m-sop), Orsolya Horvath (vl), Stijn Saveniers (c), Peter Merckx (kl), Gaetan La Mela (perc), Jorrit Tamminga (elektr), Marc Tooten (avl)

HERMESensembel / Harmonia Mundi | Released: 2011 | CD (HME01)

Op dit wapenfeit in het bijzonder is de bijna vijftig jaar oude componist Wim Henderickx bijzonder trots. Dit allicht omdat zijn langlopende samenwerking met het HERMESensembel nu eindelijk gedocumenteerd werd via een cd-opname, aangekondigd als het eerste schijfje van een reeks. Binnenkort zouden Henderickx-liefhebbers zich ook mogen verheugen op symfonisch repertoire van de componist, gespeeld door de Filharmonie. Zover is het inmiddels nog niet, dus toont Henderickx zich heel blij dat voor het eerst in een lange periode weer een opname integraal aan zijn werk wordt gewijd. Dankzij distributeur Harmonia Mundi is de opname bovendien doorgedrongen tot in perifere, minder gespecialiseerde platenzaken, waar zowel de verkoop als Henderickx' naambekendheid wel bij zou moeten varen.

De vormgeving doet in ieder geval moois vermoeden, op de kitscherige cover na. Die ontleende Henderickx aan geestesverwant Anish Kapoor, wiens 'At the Edge of the World' een veel groter werk is dat hier in gefragmenteerde en gereduceerde omvang absoluut niet tot zijn recht komt. Het Oosterse element trekt de componist ook door naar de binnenbekleding, die, ondanks de herkenbaarheid van het type beeld, toch tot de verbeelding spreekt. Helemaal interessant is het uittreksel van een partituur, waarop Henderickx zelf de architectuur van zijn opname uittekende. Het eerste werk tekent de componist uit als een stroom van "energy" naar "no energy", van "darkness" naar "light" en van "sound" naar "noise". Als abstracte betiteling is een dergelijk schema zeer intrigerend, zeker voor wie de complexiteit van de muziek in ogenschouw neemt. Met drie werken die de componist in de laatste vier jaar schreef, ontstaat bovendien een innerlijk verwant album dat men als een lang programma moet beschouwen.

Het eerste werk is 'Disappearing in Light', een ruim half uur durende meditatie voor mezzosopraan, altfluit, viool, percussie en elektronica. Henderickx noemt het zelf een imaginair tantrisch ritueel, waarmee de componist alweer expliciet de link legt met het Oosten. Het eerste deel ('Darkness') is een passioneel trio voor altviool, pittige mezzo en altfluit. Via twee mantra's en een meditatie komt Henderickx terecht bij 'Light', met zuchten en kreunen van vocaliste Mireille Capelle als centrale spil. De concentratie die Henderickx tracht op te roepen via stilte en fluisteren, roept volgens de componist religieuze connotaties op.

Het volgende werk op deze cd is meer recent. Het betreft de 'Raga III' voor altviool, ondersteund door een subtiel aanwezige altvioollaag als substituut voor de stilte. Marc Tooten voert dit werk indrukwekkend uit, met een langzaam rijzende spanningsboog die ruim tien minuten lang aan intensiteit wint. Het is waar dat dit werk net als de overige composities binnen deze cd mikt op een sfeer en zo, in verhouding tot andere hedendaagse klassieke muziek, nogal eenzijdig klinkt. Dat

Henderickx echter streeft naar ontroering en de intellectualismen van deze eeuw feilloos omzeilt, is op zich al een enorme verdienste.

Dat Henderickx gefascineerd is door transformatie, blijkt bovenal uit de laatste cyclus 'The Four Elements'. In 'Air' hoort men bijvoorbeeld hoe de dialoog tussen fluit en stem van effectieve "noise" terug naar "sound" evolueert. In dit vierdelig werk toont Henderickx hoe de elektronica klassieke muziek kan verrijken. Dit niet door de geluiden heel expliciet te laten interageren met de klassieke context, maar juist door ze discreet in te zetten en als vanzelfsprekende partijen tegenover de traditie te plaatsen.

Niet alleen de drie werken zijn om totaal andere redenen interessant, ook de uitvoeringen zijn fenomenaal. Het HERMESensembel houdt zich dan ook al een tijd met de muziek van Henderickx bezig. Op 'Disappearing in Light' werd bovendien aandacht besteed aan alle muzikale actoren, niet in het minst aan akoestiek (galm) en resonantie van de ruimte. De optelsom is een prachtige opname met hedendaagse Belgische muziek, van een van de belangrijkste Europese componisten van dit moment.

Tekst bij het luisterfragment 'Darkness':

Wim Henderickx een van de belangrijkste componisten noemen die België de laatste vijftig jaar heeft voortgebracht, is niet overdreven. Zijn integratie van Oosters denken (muzikaal en inhoudelijk) met Westerse patronen is uniek in zijn consequentie. Dat Henderickx zijn jarenlange vriendschap met het HERMESensembel via zijn jongste opname 'Disappearing in Light' eindelijk weerspiegeld ziet, stemt hem buitengewoon trots. Met een andere opname in het vooruitzicht (die symfonisch repertoire zou bevatten opgenomen door de Filharmonie) en een nieuwe creatie voor het Nationaal Orkest van België, zal Henderickx vertegenwoordigd blijven in de klassieke muziekrubrieken van de betere vakbladen.

Over de audio

'Disappearing in Light' is zowel de titel van dit album als de eerste vijfdelige cyclus die erop te horen is. Daarnaast vindt de luisteraar ook 'Raga III' (voor altviool en elektronica) en het recent tot stand gekomen 'The Four Elements' terug, waarin de componist telkens blijkt geeft van een verwantschap met denken dat vandaag niet (meer) als zuiver Westers wordt beschouwd. 'Disappearing in Light' is misschien wel meest Oosters in die zin dat de componist de contrasten lijnrecht tegenover elkaar plaatst. Van 'Darkness', het eerste deel uit het werk, tot 'Light' bouwt Henderickx een consequente "stroom van licht" op.

'Darkness' heeft een duistere tint over zich, een unheimliche sfeer die Henderickx met zijn unieke instrumentatie in de hand werkt. Altviool, fluit en vooral mezzo-sopraan zetten elkaar klem met jachtige muzikale cellen die van een constante genepenheid getuigen. In Henderickx' muziek verloopt de voornaamste ontwikkeling dikwijls binnen het grotere geheel van de verschillende delen, terwijl 'Darkness' op zich een weliswaar genuanceerde, maar duidelijk gerichte sfeer oproept. Mensen die niet in zijn muziek kunnen meegaan, ergeren zich daarom soms aan wat ze "muzikale eenzijdigheid" noemen. Dat over dergelijke subjectieve gewaarwordingen niet te discussiëren valt is zeker; reden te meer waarom men zelf de tijd zou moeten nemen om dit fragment te doorgronden.